

Botos Katalin:

Érzelmek iskolája

„A nagy érzelmektől jókat lehet zabálni”. Találó filmcím a XX. századból. Némi túlzással, azt lehet mondani, hogy a vegetatív funkciókra szűkültek le korunkban az érzelmek: Enni, inni, szeretkezni. (A XXI. században ez így fejlődik tovább: *Mindegy, kivel...*). Korszerű művészeti kifejezési formánk, a film, még egy darabig kísérletezett nagy érzelmek megjelenítésével, de napjainkra ez leginkább csak a kosztümös produkciókban található meg. A tömegfogyasztásra szánt többi filmben a testiség, mint egy hentesbolt kirakata, jelenik meg a vásznon, és folyik a szesz. Meg a vér. Hiszen a vegetatív szükségletek eredendően a létfenntartás elemei voltak, s ahhoz kétségkívül küzdeni kellett. De most l'art pour l'art folyik a vér, tombol az erőszak. Csak úgy. A kedélyek borzolására...

Nem azt akarom mondani, hogy ezek az érzelmek korábban nem voltak az irodalom, a zene, a művészetek témái. De ilyen tömegessé válásuk mindenképpen szimptomatikus.

Mi meg elszegényedünk. Sivárabbá válik érzelmi életünk. Különösen fájdalmas számomra a zene változása.

A XIX századi operairodalom valóságos tárháza volt az érzelmeknek.

Negatívnak, pozitívnak. Nemcsak a gyűlölet, a bosszú, a kegyetlenség kerül megéneklésre – ezek is-, de a legnemesebb, legszebb érzelmek is. Méghozzá úgy, hogy akár az utcagyerekek is fütyörészték a dallamokat. A művészet még mindenké volt, nemcsak a vájt fülűeké.

Szerelem, szeretet, barátság, becsület, áldozatkészség, hazafiság, Isten tisztelete... Széles paletta. Féltékenységek is, gyűlölet is. De a pozitív érzelmek oly annyira túlsúlyban vannak, hogy a katarzis biztosított volt.

Hogy a szerelem a legtermészetesebb téma, az világos. De a szerelem nem a pusztán testiséget jelenti. Gyöngéd, áldozatos, önfeláldozó. ... A szeretet, az idős kori szerelem Gremin áriájában... Néha az örület határán lévő érzés, de akkor is van szelíd formája. Mint a Lammermori Lucia áriái. (Amelyek olyan

szépségesek, hogy Lahner György, az aradi tizenhárom egyike, feleségétől való búcsúzásakor Edgar áriáját játszotta fuvolán – Damjanich tanúsága szerint..) A Bohémélet ifjú művészei, különösen Rodolf, olyan gyöngéd szerelmet énekel meg Mimi iránt, hogy kettősüket ma is áhítattal hallgatjuk. S milyen szép e darabban a barátság megjelenítése! Amikor a kis pénzükből a beteg fázó kezére egy meleg kis muffot vesznek a bohém barátok... Ó, a barátság! Gyönyörűbbnél gyönyörűbb kettősök jelenítik meg! A Don Carlosban Pósa márki és Carlos kettőse! Vagy Bánk és Tiborc közös éneke! A hazaszeretetről nem is beszélve! Ahogy a „Hazám, hazám!” árad Simándy vagy Ilosfalvy előadásában, az minden magyar szívre hatással van... Ahogy a „Mehalt a cselszövő...” felszabadult kórusa is. A hűség a Fidelióban... A szabadságvágy oly sok opera áriáiban! Az anya iránti ragaszkodás a Trubadúrban, ahol a főhős lelkes kórustól kísérvé énekl, hogy ő bizony máglyára ítélt anyját mindenképpen kiszabadítja: „megmentem, vagy meghalok!!”

Erények és bűnök mozgatják a cselekményt, szárnyalnak a dallamok... Gyűlölet, félelem a Hunyadi Ulászlójánál, hatalomvágy Gara áriájában, féltékenység a Bajazzókban, a Parasztbecsületben vagy az Otellóban, büszkeség Radames bevonulásakor, a katonabecsület ódája a Faustban”: bátran küzd seregünk, hogyha kell...” Szerelem és szomorúság a Tosca Levéláriájában, a Pillangókisasszony önpusztító szerelme, Gilda önfeláldozása, és édesapja iránti szeretete a halálakor elsóhajtott szavaiban; mindez az érzelmek valóságos arzenálja.

A modern zene a modern ember életérzését hivatott kifejezni. Megdöbbenő, hogy ebben a groteszknak, durvaságnak, elfajultságnak milyen sok megjelenése van. A zene sokszor zaj és zörej, disszonáns, irritáló. Ez a modern. Amikor egy híres magyar zeneszerző művét a külföldi karmester úgy próbálja, hogy odaszól a zenekarnak, idegenes akcentussal: „Onnan kezdjük ismét, hogy 'kankógörccs'...” Amikor valóságos bacchanáliák naturalista módon jelennek meg a színpadon, s a szexualitással teli színek már-már undort keltően vannak megrendezve, még a régi, dallamos operákban is. Lerontva minden emelkedettebb érzelmét. A Fidelio vége egy lufi-eregetéses esemény, nehogy már katartikus élménye legyen a nézőnek. Don't worry, be happy... Deheroizálunk, lerombolunk minden emelkedettebb érzést. Haza? Szabadság? Szerelem? Hit? Hűség? Hol?!!!

Szeretném hinni, hogy *nem ez lesz az egyenes vonalú fejlődés iránya*. Volt a történelemben hasonló... A nemzetköziesedés nemcsak a haza fogalom eróziójához (- ubi bene, ibi patria-) vezet, és nem csupán az angol nyelv legegyszerűbb változatának uralmát jelenti majd, mint jelenleg, de megismertethet számos keleti ideológiával, vallási-filozófiai áramlattal, déli egészséges, egyszerű életörömmel is. Remélem, lesz ennek tükröződése a zenei világban is.

Apró, biztató jel: egyre több felé találkozom zeneterápiával. A kórházi betegek szívesebben megeszik – az egyébként nem túl finom – ételt, s esetenként megnyugszanak, amikor a fiatal kis nővér énekelget nekik. Down kóros, halmozottan hátrányos ápoltak meg kitörő tapssal fogadják a művész-látogatók előadását... Talán eljött az ideje, hogy a zene óriási hatását kellően értékeljük, s az azt nyújtani képes embereket, valamint az oktatókat, ápolókat is ennek megfelelő megbecsülésben részesítsük.

A hétköznapi életben sem közömbös a zene hatása. Alföldön még szokásban van – a minap hallottam éppen –, hogy a lakodalmi vacsorák, lagzik kezdetén a zenekar *eljátssza a Himnusz*t. .. Ha beszélünk arról, hogy a család a társadalom, az ország alapegysége – íme, egy tiszteletre méltó zenei kapocs...

Adott esetben a könnyűzenének is pozitív társadalmi hatása lehet. Hallgassák meg Nagy Feró Psalmus Hungaricusát

<https://www.youtube.com/watch?v=RAxB8vaCcys> (és akkor nem fogják kérdezni, miért kapott magas állami díjat).

Elgondolkodhatnak Ákosnak 1956-ról szóló dalán: „A TV kékes bársonyától megszédült világ, nem is tudja, miért kéne emlékezni rád...”

<https://www.youtube.com/watch?v=GoiLtzlRQkg>

Vagy Cseh Tamástól a „Corvin –köziek”- et...

<https://www.youtube.com/watch?v=wHGZB0DSYJw>

Ha pedig a „Magyarország halld szavunk”

<https://www.youtube.com/watch?v=4ZROJOqb8YA> kezdetű könnyűzenei produkciót, vagy Kóti Jánoska előadásában a „Magyarország, az én kedves, szép hazám” kiváló zenekari kísérettel felhangzó népdalfeldolgozását hallgatjuk, <https://www.youtube.com/watch?v=0BnWnfuFKig> valóban átérezzük, hogy egyikünknek sem tékép e táj, és nem kérdés, hogy hol van hazánk...

Milyen csodálatos lenne, ha a könnyűzenei szöveg szavai valóra válnának:
„Minket már ellenség sem téphet szét...” A zene sokban hozzájárulhat
összetartozás –élményünk erősítéséhez. S higgyék el (egy közgazdásznak...), ez
az érzés akár anyagi erővé is válhat.

2021. szept. 2.